

Yella Kubálková

Zleva: sestry Lise a Yella Glücklichovy, Bílsko před rokem 1918

Příběh ukryvaného dítěte a jeho matky

„Až do dospělosti jsem nevěděl, že mám židovský původ,“ řekl pan Petr Kubálek, když začal vyprávět příběh svého ukryvání. „Věděl jsem od dětství, že Matylda, manželka mého otce, je moje druhá matka. O mé biologické mamince mi jenom řekli, že zahynula za války v Osvětimi. Rodiče asi nechtěli, abych se zabýval minulostí, neradi na tu dobu vzpomínali. Teď dávám dohromady útržky, které jsem někdy zaslechl. Ale mnoho příležitostí k tomu nebylo, málokdy jsme v mém dětství mohli jako rodina sedět společně u stolu.“ Hlavním zdrojem informací o mamince se Petru Kubálkovi staly doklady, různé dokumenty, matčiny dopisy a kresby, které byly až do devadesátých let před dětmi schovány.

Teprve tehdy se Petr Kubálek dozvěděl, že jeho maminka Yella odjela 30. června 1942 transportem AAg z Olomouce do Terezína a vzápětí byla z Terezína deportována se svou sestrou Lise transportem AAX do Malého Trostince, kde obě zahynuly.

Yella Kubálková se narodila v polském Bílsku 15. června 1910 do židovské rodiny obchodníka Richarda Glücklicha a jeho ženy Sidi, rozené Robinsohn. Zde absolvovala střední školu. 29. dubna 1929 složila s úspěchem zkoušku před zkušební komisí pro obecné a měšťanské školy v Opavě, která ji opravňovala vyučovat francouzštinu na školách s německým vyučovacím jazykem a ve speciálních jazykových kurzech.

Otec Petra, Antonín Kubálek, narozený 8. ledna 1909 v Olomouci-Pavlovicích, absolvoval v roce 1928 hoteliérskou školu v Grenoblu s francouzským vyučovacím jazykem. Do školy ho poslal jeho otec, Antonín Kubálek starší, majitel restaurace Na Špici v Olomouci. Přál si, aby syn jednou převzal rodinný podnik.

Oběma budoucím manželům byl společný zájem o francouzštinu, která sehrála zřejmě roli i při jejich seznámení.

„Tatínek kdysi vyprávěl, že šel ve Vídni po ulici a uviděl za výkladem ručně malovaný plakát s nabídkou kurzů francouzštiny a upozorněním, že se přijímají noví žáci. Na plakátu ho vedle obsahu zaujalo jeho výtvarné provedení, on sám rád kreslil. Neváhal a vstoupil do domu, aby zjistil, kdo je autorem plakátu. Tak se se-

známil s mou maminkou, Yellou Glücklichovou. Rodiče spojovaly také hudební zájmy, oba hráli na klavír, Antonín po válce absolvoval zkoušku, která by ho opravňovala k profesi hudebníka.“

Kdy se toto setkání uskutečnilo, Petr Kubálek neví. Jisté je, že 14. dubna 1936 se Antonín a Yella vzali. Svatbu měli na magistrátu ve Vídni. Zvolili civilní sňatek, protože je dělila příslušnost k církvím, Yella byla židovského, Antonín římsko-katolického vyznání. Oba novomanželé měli v době sňatku československé státní občanství, bydleli v Paffrathgasse 6, Wien II. Antonín pracoval ve Vídni jako číšník, Yelle snad zprostředkoval pobyt ve Vídni Ing. Karl Glücklich, emeritní dvorní rada (Hofrat i. R.), který jí byl svědkem na svatbě.

Antonínova mladší sestra Nataša (nar. 19. prosince 1920 v Olomouci) sepsala v roce 1970 vzpomínky na své dětství a mládí. O reakci rodičů na svatbu svého bratra Toníka napsala: „Náš otec, když se dozvěděl, že Toník se ve Vídni oženil, nemohl ani mluvit. Jediný syn a oženil se tajně, aniž by měl otcovské požehnání. I maminka byla zaražená. Ale když poznali Yellušku, kterou přivezl Toník s sebou do Olomouce, bylo vše v pořádku... Já jsem Yellu přímo milovala, byla o deset let starší než já. Učila mne německy, anglicky, učivala mne znát krásu veršů a maleb.“

Z Vídně se novomanželé brzy přestěhovali do Jáchymova. Antonín zde pracoval jako volontér v lázeňském hotelu Radium Palace, aby se seznámil s jeho provozem a naučil se vést takový podnik. Nataša u nich trávila v roce 1936 prázdniny. Ve svých poznámkách vzpomíná, že Yella pomáhala Toníkovi s cizojazyčnou korespondencí: „...všechny dopisy překládala a psala odpovědi, já jsem je po celé prázdniny od Toníka donášela, Yella je zpracovala a hned zase po mně poslala zpět Toníkovi.“

Nataša, Antonín a Yella v Jáchymově 1936

Život v Jáchymově byl idylický, nezatížený starostmi. Ráno před šestou chodili všichni tři hrát tenis, Yella s Natašou se pak vracely, Toník šel do hotelu. Odpoledne Yella dávala hodiny němčiny, učila jednu Angličanku francouzsky. Když skončila se svými žáky, chodily Yella s Natašou na procházku či na promenádní koncerty.

V roce 1937 se mladí Kubálkovi přestěhovali do Moravské Ostravy-Vítkovic. Antonín dostal lukrativní nabídku ujmout se správy Závodního hotelu Vítkovického horního a hutního těžířstva.

Hned po příjezdu, 12. září, oznamoval dopisem svému otci, že spolu s Yellou právě šťastně přijeli a vede se jim dobře. „Yelle se zde strašně líbí a tak těšíme se, že jsme zde zakotvili. Lepší to nemůže být, říká Yella, tak to opravdu něco znamená. Svůj vlastní byt dostane

neme v dohledné době...“ Byt opravdu brzy dostali, nastěhovali se do Verdunské ulice 39. „Mne zde velmi mile přijali, na všechno mě upozornili a tak doufám, že se zde udržím. ... Tak je zde krásně, že se sám divím, že jsem to dříve nepozoroval.“ Dopis je adresován otci, Antonínova maminka v tom roce zemřela. Její smrt ještě prohloubila vztah šestnáctileté Nataši k o deset let starší Yelle. „Matku mi nahradila Yella,“ psala ve svých vzpomínkách na švagrovou.

Prázdniny v roce 1938 trávila Nataša opět u mladých Kubálků. Měla za sebou dva roky studia na učitelském ústavu v Olomouci-Řepčíně. Jenže onemocněla a studium nedokončila. „Když jsem měla tyfus s paratyfem, neúnavně mne [Yella] denně navštěvovala (za oknem) a dodávala mi síly, abych nebyla zoufalá se svou nemocí. A pak, když jsem se vrátila z nemocnice, dávala mi překrásné knížky číst a na stůl pokládala mísu tence nakrájených chlebiček, tence potřených máslem a obložených šunkou a jinými dobrotami. Byla starostlivá, neúnavná, vždy se mně pátravě zadívala do tváře, znala veškerá má tajemství, mé touhy, mé tajné lásky, prostě vše.“ Po prázdninách odešla do Prahy k příbuzné své matce, její bratr ji finančně podporoval.

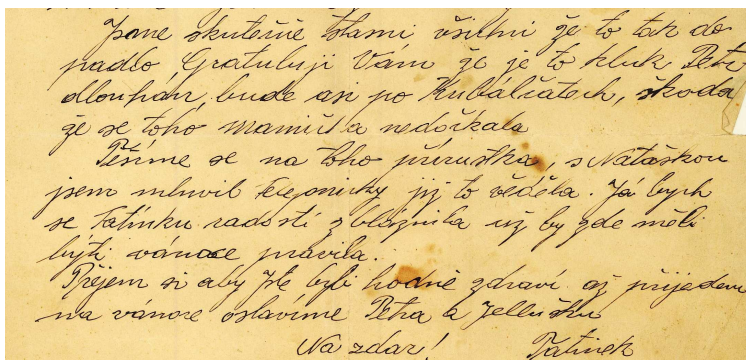
K spokojenosti manželů Kubálkových přispělo i to, že Yella po čase otěhotněla. Na dítě se oba těšili. Stín na jejich životy vrhlo zhoršení vztahů Čechů a sudetských Němců a následné události. 7. září 1938 vyprovokovala Sudetoněmecká strana (SdP) v Moravské Ostravě incident, kterého vedení SdP využilo jako záminku k trvalému přerušení jednání s prezidentem Benešem a vládou. Výhrůžky Hitlera se stupňovaly a 23. září byla vyhlášena všeobecná mobilizace. Naděje na zachování Československa v původních hranicích definitivně pohřbila Mnichovská dohoda.

Když se blížil termín Yellina porodu, manželé Kubálkovi se dohodli, že dítě bude pokřtěno. Yella proto 28. listopadu 1938 podala na Okresním úřadě v Moravské Ostravě oznámení, že vystupuje z židovské církve a zůstává bez náboženského vyznání. Snad k tomu přispělo i zhoršující se postavení Židů a nejistá budoucnost. „Když byla těhotná,“ vzpomíná po letech Nataša, „často usínala a probouzela se hrůzou, měla sny o gestapu, zatýkání, trýznění; zdávalo se jí to, co slyšela o židech (sama byla židovka), co se s nimi děje v Německu.“

7. prosince 1938 se Kubálkům narodil syn. Radostnou událost chtěl šťastný Antonín ihned osobně sdělit otci do Olomouce. Zaslal výzvu s udáním hodiny, kdy má otec přijít na nádraží k telefonu. Jenže Antonín starší našel

výzvu pozdě, vracel se toho dne domů až po jedenácté hodině večer z Grygova, kde byl u známých na zabíjačce. Se synem se telefonicky spojil až ráno.

Ještě týž den poslal synovi a snaše dopis. „Těšíme se z toho přírustka,“ píše v jeho závěru, „s Nataškou jsem mluvil telefonicky, již to věděla. Já bych se tatínku radostí zbláznila, už brzy by zde měly býtí vánoce, pravila. Přejem si, aby Jste byli hodně

Závěr dopisu Antonína Kubálka st. z 8. 12. 1938

Petr v náruči Yelly

zdraví. Až přijedem na vánoce, oslavíme Petra a Yellušku.“

Antonín Kubálek st. přijel do Vítkovic s Natašou již před Vánoci, aby se zúčastnili křtu nového člena rodiny.

Při křtu 23. prosince dostal chlapec jméno Petr František. Kmotrem mu byl dědeček Antonín Kubálek a kmotrou Juliana Chytilová, vdova po hostinském v Kunčicích nad Ostravicí. Rodina Chytilových, s kterou byli Kubálové spřízněni, zasáhla později výrazně do Petrova života.

Dědeček Kubálek se ze svého vnuka dlouho netěšil, v roce 1939 vážně onemocněl.

29. dubna 1939, nedlouho po nacistické okupaci Čech a Moravy, se Antonín Kubálek s rodinou přestěhoval k otci do Olomouce, do bytu v hostinci Na Špici. Dočasně si ponechal byt ve Vítkovicích na Göringově ulici 25, v závodním hotelu rozvázal pracovní poměr až k 30. červnu. Z místa sice odešel po vzájemné dohodě se zaměstnavatelem, skutečným důvodem však

bylo manželství s Židovkou. Ještě před smrtí tchána se Yella svěřila Nataše, že by chtěla odjet do Anglie. Bylo to zřejmě rodinné téma, protože s možností emigrace mladé rodiny počítala i závěť Antonína Kubálka st.

„Yella byla nádherným, velkorysým člověkem. Co vše musela odpustit Toníkovi a jak ho milovala! Byla to velká, naplněná láska. Škoda, že tito dva lidé se svým synem skutečně neodjeli do Anglie,“ poznamenává Nataša ve své vzpomínce.

Nataša Kubálová - Nováková

1. srpna 1939, po smrti otce se Antonín Kubálek ujal hostince Na Špici v Olomouci.

Život ve smíšeném manželství začal být v roce 1940 stále problematictější. Yella převzala iniciativu a v březnu 1940 odjela do Prahy informovat se, co udělat, aby ochránila své dítě. Dostalo se jí rady, aby se rozvedla, že tak nejlépe svého muže a především Petra ušetří nepříjemností. Antonín Kubálek souhlasil. Oslovili olomouckého advokáta dr. Tomáše Čížka, aby podal jménem Antonína Kubálka žalobu na rozlukou manželství. Krajský soud v Olomouci manžele rozloučil 10. dubna 1940 „bez viny stran“. Důvodem žaloby uváděným pro potřeby soudního jednání byl vzájemný „nepřekonatelný odpor“, uvádí se v rozsudku. Ten spolu s odcizením „způsobila zejména ta okolnost, že žalobce jest arijec, kdežto žalovaná jest původem úplná židovka, nyní bez náboženského vyznání“. Že „nepřekonatelný odpor“ pociťovala Yella bezprostředně po uzavření manželství, měla

doložit skutečnost, že Yella brzy po svatbě odjela navštívit rodiče do Bílska v Polsku. V rozporu se skutečností Yella u soudu uvedla, že v Jáchymově nechtěla s manželem sdílet společnou domácnost. Podobně Nataša Kubálová podala svědectví o náboženských neshodách v době pobytu v Jáchymově. Jako důkaz odporu byla uvedena i březnová cesta Yelly do Prahy. Aby bylo podání žaloby o rozlukou důvěryhodné, odstěhovala se Yella před rozlukou do domu v Laudonově ulici (dnes Komenského) 22, k vzdálené příbuzné. Za manželem však odtud docházela. Protože tato skutečnost byla známa, uvedla Yella u soudu, že do bytu Na Špici docházela jen kvůli dítěti, které bylo nemocné. – Malý Petr skutečně trpěl řadou dětských nemocí, především zánětem středního ucha, který byl později odstraněn chirurgickým zákrokem.

Poté, co rozsudek nabyl právní moci, se kontakt mezi rozloučenými manželi musel omezit. Syna Petra si vzala Yella k sobě, s bývalým manželem se stýkala tajně. Brzy se však ukázalo, že rozluka, která měla především uchránit malého Petra, nesplnila účel. Petr by býval v té době lépe chráněn, kdyby zůstalo zachováno smíšené manželství rodičů. „Tatínek mi říkal, že když s mou maminkou zjistili, že udělali chybu, chtěli manželství obnovit. Ale to už tehdy zákony nedovolovaly,“ vysvětlil Petr Kubálek.

9. září 1941 se Yella přestěhovala i s Petrem k starší židovské kamarádce Anděle Wesselé do Nádražní ulice (dnešní Masarykovy) 28. Petr tam žil se svou maminkou až do 22. dubna 1942, kdy si ho jeho otec vzal k sobě do bytu v hostinci Na Špici. Na policejní přihlášce měl Petr Kubálek sice uvedeno v příslušné rubrice, že je katolík, ale protektorátní policejní přihláška byla

označena červeným razítkem s písmenem J (Jude). Rovněž v kolonce „Jude?/Žid?“ byla vepsána odpověď „ja/ano“. To předurčilo další Petrův osud.

„Pamatuji si na maminciny brýle, když jsem ležel v postýlce a maminka se nade mne naklání, nic jiného si sám osobně nepamatuji,“ vzpomínal Petr Kubálek. „O mamince vím jenom, že uměla jazyky, hrála na klavír a malovala,“ dodal.

Z doby, kdy měla Yella malého Petra u sebe, ho často kreslila. Z kreseb je vidět, že u syna sedávala, když spal, chtěla si zřejmě vtisknout jeho podobu do paměti, jako by tušila, že se s ním bude muset brzy rozloučit.

Tatínek neměl čas se o Petra starat, proto asi požádal svou sestru Natašu, aby přijela z Prahy do Olomouce. Možná jí o to požádala Yella, která tou dobou už měla předvolání do druhého olomouckého transportu Židů do Terezína. Nataša přijela do Olomouce a na adrese otce se přihlásila 21. června 1942. Je pravděpodobné, že Yella jí dala při loučení pokyny ohledně svých známých a slíbila, že jí napíše. Na seřadiště Židů ve škole v Hálkově ulici odešla Yella s Andělou Wesselou, u které bydlela.

V pondělí ráno, 29. června 1942, začala Yella psát dopis. Začíná českým oslovením „Milá!“, adresátkou je zřejmě Nataša. K dalšímu psaní se Yella dostává až večer, po prvním slově přechází do němčiny: „Je 7 Uhr abends. Wir sind gerade nach dem Nachtmahl ...“

Jedna z kreseb Yelly

Je 7 večer. Jsme právě po večeři, kterou jsme si přinesli do naší školy z kuchyně na dvoře. Večeře se skládala z dobré bramborové polévky a kousku chleba. Na oběd jsme měli zeleninovou polévku a bramborovou kaši. Na snídani hořkou kávu. Včera byl k večeři výborný bramborový guláš, k obědu dobrá polévka, brambory a rajská omáčka. Protože jsme si něco přinesli z domu, máme tak říkajíc výkrmnou kúru. Ležím velmi pohodlně na matraci. Moje skládací židlička mi taky přijde vhod. Když je člověk zdravý a mladý, dá se to všechno zvládnout, a často dokonce s humorem. Máme skvělou náladu.

V následujícím odstavci informuje Yella o Židech z Prostějova, kteří jsou všichni ubytováni ve stejné místnosti. Jmenuje především rodinu Dragánových z Prostějova, která se zná s L. Kronfeldovou, přes kterou by Yella snad mohla později navázat spojení. Dopis pak pokračuje:

Z Prahy se ihned vypravuje 10 transportů. Proto nevím, jestli je Lise ještě v Praze. Pro všechny případy opište dopis a pošlete ho Hildině sestře, aby ho předala L.

L. - Lise Glücklichová (nar. 8. 4. 1914) byla sestra Yelly, která žila v Praze na adrese Templová 5. Do Terezína odjela Lise transportem AA1 2. července 1942.

Dopis pokračuje:

Zítří ráno v 7 hodin odjíždíme do Terezína. Příruční zavazadla musíme odevzdat a smíme si u sebe ponechat jen to nejnnutnější na 2 dny, protože umístění tolika zavazadel je nepřipustné. Protože se bude ve vlaku sedět velmi stísněně, máme si obléct jen něco lehkého. Objevil se tedy nový problém.

*Končím, protože teď musím všechno sbalit. A taky se nemůžu soustředit.
Polibky a naděje!*

Dopis ale nebyl zřejmě z Olomouce odeslán. Svědčí o tom dodatečný přípis:

*Pá M
Y' t' A'*

Stejně tři znaky najdeme v dalším, opět německy psaném dopise. Ten už není adresován jen Nataše, ale všem blízkým: „Meine Lieben! Wir kommen gerade aus T. ...“

Meine Lieben!
Wir kommen gerade aus T. und sind auf dem Wege nach P. Das genaue Bestimmungsort wissen wir nicht. Ich habe Yella, Lise, Anděla, dr. Spitzer. Inge ist noch auf dem guten Wege. Sie hat ihren Verwandten getroffen, der ihr sehr an die Hand geht. Sie bleibt in T. und wird als Kinderpflegerin arbeiten. In T. ist die Verpflegung gut und Inge bleibt als Mischung dort. Sie hat

Dopis z 14. 7. 1942

Moji milí! Právě odjíždíme z T. a jsme na cestě do P. Přesné místo určení neznáme. Jede Yella, Lise, Anděla, dr. Spitzer. Inge je v pořádku a dobré myslí. Setkala se s příbuzným, který jí velice pomáhá. Zůstává v T., a bude pracovat jako pečovatelka u dětí. V T. je stravování dobré a Inge tam zůstává jako míšenka. Zvykla si už a ve svém příbuzném má velkou oporu. Weinb. také zůstávají v T. a taky se o Inge postarají. Opravdu si nedělejte starosti. My jsme bohužel museli pryč. Máme s sebou všechny svetry, punčochy a šaty. Pozdravujte srdečně mého P. Kéž nám Bůh pomůže. Mnoho polibků, moji nejdražší! Vaše vás milující Y.

Na okraji druhé strany dopisu jsou opět ona písmena: " J' t' A'" Z textu dopisu je zřejmé, co znamenají: Yella, tetá, Anděla. Spojení se podařilo, v Terezíně se Yella sešla se svou sestrou Lise, Petrovou tetou. A protože dopis psaný na seřadišti v olomoucké škole před odjezdem do Terezína měla stále ještě u sebe, připsala na něj pozdrav pro Petra (Pá M[ama]) a ke své iniciále připsala iniciály svých společnic.

Na druhou stranu dopisu z cesty z Terezína do Malého Trostince, psaného 14. července 1942, v den vypravení transportu AAX, Yella připsala:

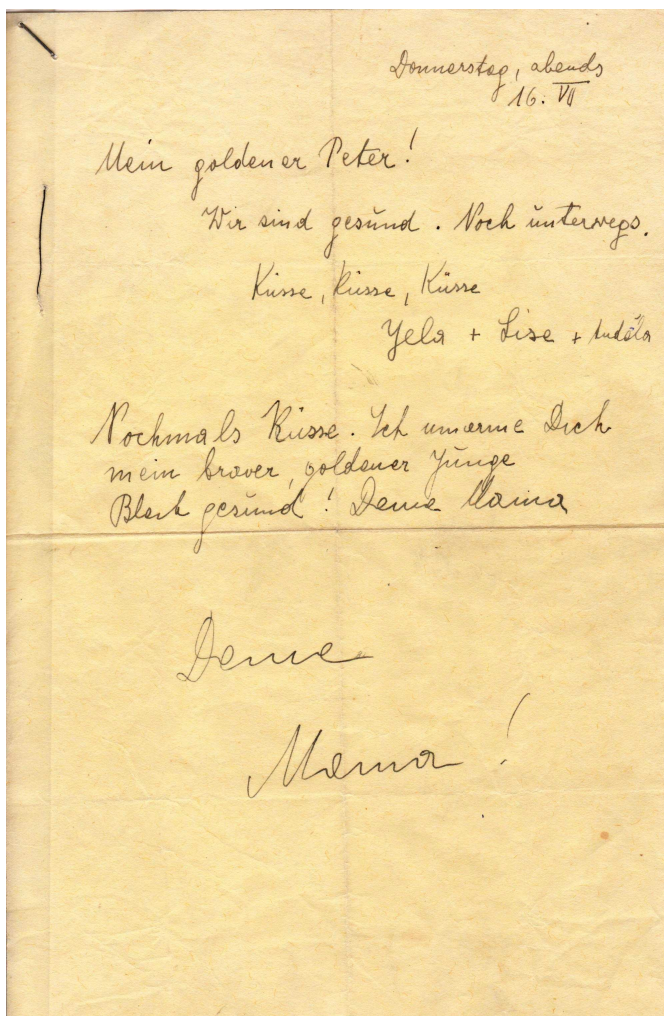
Vyhodím tento dopis z vlaku a doufám, že se k vám dostane, moji nejdražší. Právě jsme projeli Chocní. Je kolem 5 hod. ráno. Spala jsem na zemi a teď jsem uvolnila místo Lise. Jsme zdraví, a tak se dá hodně vydržet. Štěstí, že jsme pohromadě. Ještě jednou a znovu líbám, můj P.

V Terezíně zůstala Yella jen velmi krátce. Její bývalý manžel se neúspěšně pokusil ji v Terezíně navštívit. „Vím, že tatínek odjel do Terezína a chtěl se dostat do ghetta. Snažil se podplatit stráž, dovezl nějaký alkohol, ale vtom se tam objevil velitel. Ten ho nechal stát hodinu v pozoru, než ho propustil. Tatínek mohl být rád, že tak snadno vyvázl,“ vyprávěl Petr Kubálek, co znal z rodinné tradice. „Do transportu do Polska byla prý zařazena tetá Lise, moje maminka se prý dobrovolně do transportu přihlásila, nechtěla ji opustit,“ dodal.

Yella s Andělou a sestrou byly na cestě do Polska několik dní. V druhém dni cesty, 15. července, píše dopis, tentokrát česky, Anděla:

*15. VII. 42
Drahý Petře!*

Maminka s tetou Lise jsou na cestě do P. Vesety a punčochy mají u sebe. Bůh nám pomůže

Poslední dopis Yelly Kubáلكové z 16. 7. 1942

shánět podnájem. „Měla jsem ji velmi ráda, nebyla hezká, srdce měla na pravém místě, byla velmi citově založená a duševně velmi bohatá. Byla jsem v její společnosti velmi často, skoro denně, radila jsem se s ní, připomínala mi Yellu.“

Rodinu Kubáلكovu odchod Yelly a válečné události výrazně poznamenaly. Nataša se vrátila do Prahy, navštěvovala zde knihovnickou školu a školu cizích jazyků. Tam se seznámila se svým prvním manželem a 27. června 1942 přijala jeho jméno - Nováková. Svatopluk Novák, knihovník Ústřední knihovny hl. města Prahy, byl zapojen do komunistického odboje ve skupině Cyrila Šumbery v Praze a Nataša se k němu přidala. Na jejím rozhodnutí se jistě podílela čerstvá zkušenost s rozloučením s Yellou. Ilegální činnost manželů Novákových byla prozrazena a oba byli 17. února 1943 zatčeni. Svatopluk byl odsouzen k trestu smrti, rozsudek byl vykonán 16. června 1944 v Drážďanech. Nataše byl rovněž navržen trest smrti. Bratr Antonín se snažil v její prospěch intervenovat u gestapa, stálo ho to hodně peněz. Nataša se hájila tím, že jednala pod vlivem manžela. Byla nakonec odsouzena „jen“ k sedmi letům káznice. 15. srpna 1944 byla převezena z Pankráce do věznice ve Waldheimu. Trest, po odečtení vyšetřovací vazby, jí měl vypršet podle protokolu o předání do věznice, 22. února 1950. Její spis, ke kterému se dostala po osvobození, byl označen červenými písmena RU (Rückkehr unerwünscht) – návrat nežádoucí. Osvobození Rudou armádou se dočkala 5. května 1945.

Antonín Kubálek zůstal v Olomouci se synem Petrem sám. Musel se starat o provoz hostince, na dítě moc času neměl. V březnu 1943 přišla další rána, předvolání, aby se Petr Kubálek z nařízení Zentralamt für die Judenfrage in Böhmen und Mähren (Dienststelle des Befehlshabers der Sicherheitspolizei und des SD in Prag) - Národní rada pro židovské otázky v Čechách a na Moravě (Úřad velitele bezpečnostní policie a SD v Praze) - dostavil 7. III. 1943 v 10 hodin do Schillerstr. 1 (dnes Ověnecká) v Praze.

„Od otce vím, že šel se mnou tehdy v Olomouci na gestapo,“ pokračoval Petr Kubálek. „Byly mně čtyři roky, byl jsem po operaci zánětu středního ucha. Otec chtěl vyjednat, aby mě nemusel vézt do Prahy. Ukázal gestapákovi mou prohlubeň za uchem. Ten zařval, že ho to nezajímá.

dále. Vlak je přeplněný. Spaly jsme také na zemi. Jinak jsme šťastny, že jsme spolu. Líbám, líbám, líbám

Dopis není podepsán. Poslední, německý dopis z 16. července je adresován opět Petrovi:

Čtvrtek, večer 16. VII.

Můj zlatý Petře!

Jsme zdravé. Ještě na cestě.

Polibky, polibky polibky

Yela + Lise + Anděla

Ještě jednou polibky. Objímám Tě, můj dobrý, zlatý chlapče.

Zůstaň zdrav! Tvoje máma.

Tvoje

máma!

Dopis má pečlivou úpravu, je psán z rozmyslem, klidně, až na zopakovaná poslední slova: „Deine Mama!“ Je to poslední dopis Yelly Kubáلكové, dopis na rozloučenou. Kde našla jeho pisatelka dopisní papír, pero a klid k jeho napsání, ani jak byl dopraven k adresátovi, kterému nebyly ještě čtyři roky, nikdo z rodiny dnes už neví. Svědci už nežijí.

Yellina sestra Lise byla před transportem v kontaktu s Natašou. Pomáhala jí i

**Petr Kubálek v Olomouci
asi v roce 1942**

**Petr Kubálek
v roce 1945 nebo 1946**

Tatínek se ještě pokusil umístit mě v olomoucké nemocnici na ORL, ale ani to nevyšlo. Druhý den mě táta vzal do Kunčic k Chytilům. Josef Chytil, majitel nádražní restaurace v Kunčicích, z rodiny mé kmotry Juliany Chytilové, se mě ujal.

U Chytilů jsem zůstal až do roku 1944, kdy pro mě Josef Chytil našel bezpečnější úkryt u svých známých na Horní Bečvě. Odvezl mě s otcem k Macečkům, kteří mě předali do rodiny Cabákových. Cabákoví měli dům na kopci, a když viděli oknem, že k nim přichází němečtí vojáci - naštěstí byli slušní, chtěli jen koupit vajíčka - rychle schovávali mé věci, hospodář šel se mnou na půdu a tam mě zavřel pod podlahu v mezistropí. Byl to nízký prostor, musel jsem tam zůstat po dobu návštěvy skrčený. Byl jsem na svůj věk velký, nebylo to pohodlné. Měl jsem strach, že na mě někdo šlápně. Ven jsem chodil jen výjimečně, nesměla to vidět sousedka, která se s Cabákovými hádala, že jí jejich slepice lezou na dvorek. Byla by schopná je udat.“

Antonín Kubálek se v Olomouci seznámil s Matyldou Šimonovou, o patnáct let mladší dcerou továrníka Františka Šimona, majitele prádelny. Jejich známost se brzy změnila ve vážný vztah. Antonín se rozhodl, že se ožení, že zajistí Petrovi druhou matku. S Yellou byl rozloučený, v roce 1944 už bylo známo, co se dělo s Židy, kteří z byli z Terezína odvázeni do vyhlazovacích táborů.

„Teprve nedávno jsem se dozvěděl, že v době svatby moje druhá matka Matylda měla informaci o smrti mé maminky. Domlouvala svatbu v kostele a katolická církev chtěla mít jistotu, že sňatek bude platný, soudní rozluka otce jim nestačila. Zjistili si, že Yella zahynula. Moje druhá matka se mi s tím svěřila nedlouho před svou smrtí,“ komentoval pan Kubálek druhý sňatek svého otce.

Svatba Antonína Kubálka a Matyldy Šimonové se konala v chrámu Sv. Václava v Olomouci 1. června 1944. Svědek nevěsty byl Evžen Hutka, majitel továrny na nábytek ve Velkém Týnci, ženichův svědek byl Josef Chytil, Petrův ochránce z Kunčic. 22. ledna 1945 se Antonínu Kubálkovi a jeho druhé ženě narodila

dcera, Petrova nevlastní sestra. Dali jí jméno po její tetě Nataše, která byla tou dobou vězněna ve Waldheimu.

Otec s novou Petrovou matkou jezdili někdy Petra na Horní Bečvu navštívit. 4. února 1945 uprchl Antonín Kubálek do hor a vstoupil do 2. slovenské partyzánské brigády M. R. Štefánika, která přešla ze Slovenska do Beskyd. Propuštěn z ní byl po skončení války, 21. června 1945.

„Na konec války mám živou vzpomínku,“ pokračoval pan Petr Kubálek ve vyprávění.

„Šli jsme s Cabákovými dolů do vesnice a partyzáni začali střílet. Jak viděli skupinu lidí pohromadě, předpokládali, že to jsou Němci. Museli jsme se roztáhnout a zalehnout. Já jsem ale měl novou koloběžku, tak jsem ji nechtěl položit na zem, aby se neušpinila. Museli mě násilím strhnout na zem. - Vzpomínám si ještě na příchod ruského vojska, díval jsem se na koně, povoz a vojáky, kteří hráli na harmoniku. Byla to pravděpodobně ruská záloha armády.“

Život po válce nebyl pro Petra jednoduchý. „Když jsem odešel z Horní Bečvy, chvíli jsem se pohyboval po Olomouci. Pamatuji si, že jsem nebydlel s rodiči, matka mě dala k babičce Šimonové, do domu s prádelnou blízko nádraží. To ještě žil dědeček František, majitel prádelny. Táta se o mně nemohl starat, byl plně zaměstnaný. Stal se národním správcem Grandhotelu Pupp v Karlových Varech. Karlovy Vary byly po osvobození v ruské okupační zóně, Rusové vnikli do hotelových vinných sklepů. Tatínkovi se podařilo je přesvědčit, že mají hotel opustit, vymyslel si, že je to rozkaz maršála Koněva. Nebyla to pravda, ale podařilo se mu hotel vyčistit. Pak jsme se odstěhovali za ním do Karlových Varů, dostali jsme tam byt. Měl jsem začít chodit do školy, ale onemocněl jsem tuberkulózou. Recidivy mě pronásledovaly i později, pravděpodobně to byly následky ukrývání. Také se začala projevovat moje nedoslýchavost, operace středního ucha mi poškodila sluch.“

Petr s otcem, nevlastní matkou a sestrami.
Vánoce v Karlových Varech, asi v r. 1949

Po osvobození, když se Petrova teta Nataša dozvěděla o osudu Yelly, nechtělo se jí vracet do republiky, chystala se s kamarádkami odjet do Francie. Bratr ji přesvědčil, aby přijela za ním do Karlových Varů, zajistil jí u národní správy Grandhotelu místo kulturní referentky. Nataša přijela do Karlových Varů v červenci 1945 a zůstala do listopadu. Pak ji bratr pověřil, aby se vrátila do Olomouce a postarala se o restauraci Na Špici, kterou rodina Kubálkových vlastnila od roku 1920. Budova byla poškozená zásahem dělostřelectva. Podářilo se jí v krátké době hostinec otevřít, pracovala v něm jako výčepní a bratrova zástupkyně. 7. září 1947 se znovu provdala za hostinského Jana Slezáka, syna pekaře v Holici. Oddáni byli v kostele na Sv. Kopečku. Za svědka byl Nataše její bratr Antonín, v té době ředitel Grandhotelu Pupp.

K poválečné atmosféře Karlových Varů přispělo založení filmového festivalu. V srpnu 1946 se uskutečnila první nesoutěžní přehlídka filmů v Mariánských Lázních a Karlových Varech. „Na zajištění zázemí festivalu se podílel také tatínek,“ poznamenal Petr Kubálek.

V Karlových Varech chodil Petr do obecné školy až po pátou třídu. V roce 1947 znovu onemocněl, od 24. ledna do 9. července 1947 se léčil na TBC v ústavu v Košumberku. V té době, 25. února 1947, se narodila jeho mladší sestra Marie.

Na dětství nevzpomíná Petr příliš rád: „U nás vládla přísná, až nepřírozená kázeň, tatínek byl pořád v práci, mamince to nesedělo. Byla nešťastná, prospávala celé dopoledne, protože ve večerním čase se s manželem věnovala společenským povinnostem, které souvisely s reprezentací Grandhotelu Pupp. Moje nevlastní matka nenašla své poslání v životě. Byla dcerou továrníka, před válkou byla vychovávána pro jiný život, než potom bylo stěhování a střídání restaurací a hotelů. Měla zkrátka jiné ambice. To manželství bylo pro ni velká zátěž. Možná jsem na tom měl také trochu viny.“

Karlovarskou kariéru Petrova otce přerušilo udání, že má manko. To už se Pupp jmenoval hotel Moskva, patřil pod Československé hotely, národní podnik. Obvinění se neprokázalo. Nový podnikový ředitel po čtyřměsíční revizi podal Antonínu Kubálkovi zprávu o výsledku s touto doložkou: „Nabyl jsem přesvědčení, že jste konal svou práci s nejlepší snahou a poctivě!“ Ale obvinění v posudku Antonína Kubálka zůstalo.

Následoval odchod na druhou stranu republiky, do Bratislavy. „Tatínka přijal jeho kamarád, ředitel Restaurací a jídelen v Bratislavě. Byl to Žid, kterého nedlouho po našem příchodu do Bratislavy zavřeli. Bylo to na začátku 50. let, v období politických procesů s antisemitským podtextem. No a tatínka zavřeli s ním. Obě manželky, žena toho ředitele i moje matka, chodily po úřadech a snažily se získat informace. Role měly rozdělené, jedna plakala, druhá mluvila, a zase naopak. Nakonec se jim po třech měsících podařilo mého tátu z vězení vytáhnout. Podle jejich vzpomínek ale trochu otálel s odchodem z věznice, protože nechtěl ten den přijít o fazolovou polévku, na kterou se těšil. Miloval totiž dobré jídlo a sám byl vynikající kuchař. Také si stěžoval, že ve vězení bylo ústřední topení, byla to tehdy nejmodernější věznice. Říkal, že by byla lepší kamna, protože v nich by si mohli zatopit i v noci, když je zima. Na ústřední topení neměli vězni vliv. Vypnuli jim je a byl konec.“

Petr pokračoval ve školní docházce v Bratislavě. „Šlapal jsem denně tři kilometry na zastávku trolejbusu. Ve škole se mi smáli, že nemluvím ani slovensky, ani česky, ale československy.“ Následovalo stěhování do Trenčianských Teplic, odtud do Prostějova, pak se rodina vrátila do Olomouce. Otec střídal provozovny, pracoval v Litovelské pivnici (dnes Potrefená Husa v Opletalově ulici), v již neexistujícím hotelu Morava, Na Letné, někdejší Orláku a jinde.

„Základní školu jsem dokončil v Olomouci v Pavlovičkách. Na střední školu jsem nastoupil v Přerově, na Střední průmyslové škole přesné mechaniky. V té době, v letech 1956-57, se při kontrole opět objevil pozitivní nález TBC. Zase jsem se léčil v Košumberku. Ve škole jsem pak

Petr Kubálek na ŽO v Olomouci 2012
Foto. J. Buxbaum

měl problémy. Navíc na kreslení a rýsování jsem byl vyložený antitalent. Byl jsem vzhledem ke svým vrstevníkům velmi vysoký, jeden z nejvyšších ve třídě, měřil jsem 187 cm, posadili mě proto do poslední řady. To spolu s faktem, že špatně slyším, mi nepřidalo. Tehdy nám učitelé všechno diktovali a já jsem to nestačil zapisovat, nerozuměl jsem. Spolužáci mě nenechávali sešity opisovat, měli mě za lajdáka. Doma se tatínek díval jenom na výsledky, bylo to divoké, řezal mě. Na základní škole jsem neměl ani jednu trojku, ale na průmyslovce se to zhoršilo. Myslím, že se na tom podepsala moje nemoc, za kterou může válečné strádání. Vyrůstal jsem nepřírozeně, nehonil jsem se venku s dětmi, nedělal jsem žádný sport, každá fyzická práce byla pro mě utrpením. Získal jsem pověst lenocha, který se vyhýbá práci.

Nakonec jsem složil úspěšně maturitu a dostal jsem místo jako technik v Chronotechně - nejdřív v provozu, pak jako technický úředník, technolog. Znamenalo to opět hlavně kreslit a to mi nešlo. A když mně nešlo kreslení, tak se se mnou po profesní stránce nikdo nebavil. Tak jsem radši odešel, abych neměl ostudu. Kamarád mě přemluvil, abych šel do střediska výpočetní techniky, to bylo tehdy v Olomouci na třídě 1. máje. Byla to práce s obrovskými mechanickými stroji s dřevnými štítky.“

Pak nastaly problémy, Petr Kubálek se dostal do psychiatrické léčebny: „Dívám se na to dnes s nadhledem, rodiče nechtěli, abych byl absentér, fluktuant, tak mě tam umístili. Z léčebny jsem také jednou utekl, protože jsem nesouhlasil s určenou diagnózou.“

Petrovi rodiče se s dcerami přestěhovali do Brna, otec tam dostal místo vrchního číšníka v nově otevřeném hotelu International. Petr pendloval mezi Olomoucí a Brnem.

V životopise určeném Česko-německému fondu budoucnosti v roce 2001 o té době Petr Kubálek napsal: „Mé dospívání bylo poznamenáno ztrátou mé matky, zejména, když jsem se ani do dnešního dne nedozvěděl, jak zahynula v transportu do Malého Trostince. Mimo jiné jsem se i z toho důvodu trápil, až jsem se musel léčit. Onemocněl jsem duševní poruchou, ... pro kterou jsem obdržel i invalidní důchod a také byt s pečovatelskou službou, kde bydlím dodnes.“

Petrův tatínek Antonín Kubálek zemřel v roce 1993, jeho žena Matylda zemřela v letošním roce.

O Petra se začala starat teta Nataša, která po životních cestách po celé republice zakotvila v Olomouci, jejím posledním zaměstnáním bylo vedení kavárny Opera v Olomouci. Bohužel v roce 2009 zemřela. V citovaném vzpomínkovém rukopisu si v roce 1970 zapsala: „Bolí mne a jsem moc nešťastná při pomyšlení na Yellino utrpení. To by byl Petr určitě zdravý a jeho život by byl radostný, protože ona by jej od mládí připravovala na to, k čemu by měl nadání. Je to velká křivda od přírody, na Yelle a na Petrovi.“

Dnes je oporou Petra Kubálka jeho sestra Marie Mynářová. „Jsem ráda, že nám paní Miluška Ottová, kterou jsme znali od dřívějška jako tajemnici OV ČSBS, doporučila, aby se Petr stal členem Židovské obce Olomouc,“ říká paní Marie. „Židovská obec pomohla Petrovi najít si svoje místo ve společnosti, v ní má Petr vlastně svoje olomoucké rodinné zázemí.“

Tomáš Hrbek

Dokumenty a fotografie z archivu Petra Kubálka. Překlady německých textů Lucy Topol'ská.

Tat byla odtransportována někde do Polska, na cestě se sebrala se svou sestrou ve vlaku a pak se k brněnskému nakladi dopisy, ^{zde márně} lidé poslali; je mi moc smutno a líto, že takový důvěrný bohatý člověk musel takhle umřít. Tat jinak by vypadala život s našimi věci!

Z rukopisu Nataši Kubálkové (provd. Novákové, Slezákové) z roku 1970, kdy by se Yella Kubálková byla dožila 60 let